

Pr. 54. num. 16.

15

1717

12

Q. D. B. V.
DISSERTATIO IVRIS CIVILIS

DE
EO, QUOD MUTATVM NOVELLA CXV. c. III. ET IV.

CIRCA

EXHEREDATIONEM

PARENTVM PARITER
AC LIBRORVM

*Wie Eltern ihre Kinder einander enterben kön-
nen, und wie weit es gültig sey/ oder nicht?*

QVAM

PRÆSES

IOANNESGODOFREDVS
HARTVNGIVS

PHIL. ET J. V. D. ET PROF. PVBL.
EXTRAORD.

PUBLICAE DISCEPTATIONI

SUBMITTIT

IN AUDITORIO ICTORVM

AD D. SEPTEMBR.

M DCCXVII.

VITEMBERGAE

EX OFFICINA CHRIST. SCHROEDERI

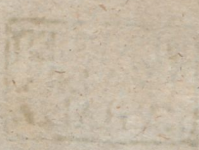
ACAD. TYPOGR.

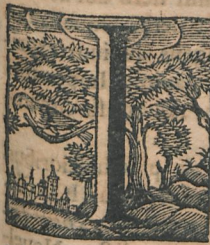
10

DISSE...
EXHIBITIONEM
PARATIUM PARTIUM
AC...
non...

JOHANNES GODOFRIDVS
HARTVNGIVS
PUBLI...
EXT...
P...
ADD...

§. I.

Inter alias difficultates, quibus iuris-
 prudentia premitur, non minima
 est legum mutatio, qua latis nouis
 legibus, ueteres uel ex toto, uel ex
 parte, uel aliis uel nullis capitibus
 substitutis, tolluntur, ut inde non
 pauciores quam quatuor species
 mutationum enatae sint, quae pro-

Thema Dif-
 fert. ex Nov.
 l. 1. c. 3. §. 4.

priis uocabulis abrogationis, derogationis, subrogationis,
 obrogationis designantur, quarum de differentiis iam
 alibi dixi. Nam cum quaestio facti sit, quid quantum-
 que legislator ueteribus de legibus tollere, quantumque
 relinquere in suo uigore uoluerit, usu uero saepenumero
 eueniat, ut suam uoluntatem legumlatores non satis de-
 clarent, inde dubitationes, ex iis lites et concertationes
 oriri solent, quid quantumque ex ueteribus legibus per
 nouas mutatum sit. Quam rem uti omni die experiun-
 tur, qui aut in perscrutanda tradendaque iurisprudentia,
 aut in causis agendis, aut in utroque genere uersantur:
 Sic nemo inficias ire potest, illa, quam dixi, difficultate
 uel maxime Romanam quoque iurisprudentiam esse cir-
 cumuolutam. Cuius rei argumentum perspicuum ac
 indubitatum praebet thema praesens, de quo hanc dif-
 fertationem conscribendam mihi sumsi. Nempe inter
 alias nouellas Imperatoris Iustiniani constitutiones, qui-
 bus ius uetus emendandum suscepit, eminet Nouella
 CXV. capite inprimis III. et IV. quibus non leuem iu-
 ris ueteris mutationem contineri, facile quiuis, qui ea
 uel per transennam adspexerit, nec ueteris iuris penitus
 A igna-

ignarus fuerit, constetur. At enim ubi accuratiori animi lance omnia ac singula uerba Nouellae in capitibus adductis pensitantur, ingens dubium exoritur, quantum de iure ueteri mutare animus Imperatori fuerit, quibusque adeo limitibus ius nouum sit circumscribendum.

Generalis de
sensu d. Nov.
(i. ex senten-
tia Hoppii et
aliorum,

§. II. Sane ex nostri aevi ICTis praestantioribus quorumque scripta omnium manibus teruntur, IOACH. HOPPIVS in *Commentar. ad Instit. Tit. de exheredat. liber. per totum, et T. de inoff. testam. pr. dictam Nouellam* nouumque ius tam late interpretatus est, ut omnem differentiam iure ueteri tam late ac studiose constitutam, inter suos uel emancipatos praeteritos uel exheredatos, inter patrem uel matrem praetereuntem uel exheredantem, sublatam existimet, nouaque exheredationis uel praeteritionis forma praescripta rem eo redactam esse, ut quoties in testamento liberi cuiuscunque qualitaris, uel parentes sint praeteriti, uel non ex causa aliqua N. 15. §. 3. et 4. approbata, et in ipso testamento expressa, exheredati fuerint, uel legitimam portionem non titulo honorabili acceperint, toties testamentum sit ipso iure nullum, quod ad heredis tamen institutionem, non quod ad reliqua capita testamenti: quoties uero causa ab herede scripto probari non possit, uel fratres aut sorores praelata turpi persona praeteriti uel sine iusta causa exheredati sint, toties testamentum non sit ipso iure nullum, sed querela inofficiosi rescindendum. Quae sententia quamuis HOPPIVM primum auctorem non habeat, sed iam ab aliis, imprimis CARPZOVIO, STRVIO, SCHILTERO asserta fuerit, tamen tanto periculosior uideri poterat, quod mox tyronibus iurisprudentiae, qui

assare

amare commentationes Hoppianas, nec sine causa, so-
lent, innotesceret, eorumque animis, antequam dif-
fidentium rationes perciperent, insinuaretur, suaeque
facilitate ita placeret omnibus, ut ubi in contraria argu-
menta VINNII aliorumque inciderint, ea aut intelligen-
tes non intelligant, aut nequidem cognoscere ac intel-
ligere cupiant.

§. III. Enimvero VINNIVS in *Quaestionibus selectis* (2. Ex sen-
tencia Vinnii et aliorum.) tractavit, *Quaestione XX. & XXI. Libri II. (a)* longe alia,
quam quae communi sententia recepta esse uiderentur,
demonstrare annisus est, longeque angustioribus limi-
tibus ius nouum, quod adducta *Nou. iis. c. 3. et 4.* intro-
ductum, coarctauit. Negat enim ac pernegat, nouam
formam exheredationis praescriptam, differentiamque
inter suos et emancipatos praeteritos uel exheredatos,
patremque inter ac matrem exheredantem uel praeter-
centem sublatam, ac omne testamentum, in quo liberi
uel parentes non sint ex iusta causa, eaque in testamento
expressa, et d. Nou. approbata, exheredati uel praeter-
eriti, ipso iure nullum esse. Contra ea asserit, No-
uellam plane ad liberos suos praeteritos, atque adeo
ad testamentum, quod ipso iure nullum sit, non perti-
nere, uocabulaque exheredationis et praeteritionis sepa-
ratim de diuersis subiectis, accipienda esse, et in uniuersum
Novellam nullum alium effectum, quam rescissionis
testamentorum per querelam inofficiosi, tribuere. Qua-
rum rerum hunc effectum esse ait, ut testamentum, in
quo suus heres à patre praeteritus, etiam post illam

(a) Add. Comment. maior ad Instit. T. de inoff. testam. pr. n. 1. - 5.

4
 Nouellam sit ipso iure nullum, ut matris praeteritio etiam post illam Nouellam sit loco exheredationis, ut si a patre exhereditio, uel a matre praeteritio non ex ista causa, id est ex causa in dicta Nouella approbata, et in testamento expressa, facta sit, perinde ac si causae ueritas a scriptis heredibus non probetur, testamentum querela inofficiosi rescindi possit, quod ad institutionem heredis, non quod ad reliqua eius capita. Neque uero solus VINNIUS est, qui ista dixit uel defendit, sed non ille solum ipse in quaestionibus allegatis plures consentientes, FVLGOSIVM, GOVEANVM, CUIACIVM, DVARENVM, FABRVM, GILKENIVM, FACHINIVM, GVDELINVM, PEREZIVM, (b) adduxit, uerum etiam ignotum non est, interpretes iuris ab omni tempore ad illam Nouellam, de qua agimus, haestasse, et quasi ad scopulos delatos alios aliam euadendi uiam elegerisse.

Transitio ad tractationem.

§. IV. Quibus obiter ac ueluti ex longinquo perspectis cum satis appareat, nec facile argumentum esse, quod maximorum interpretum ingenia exercuerit, nec temere sub incudem rationis reuocari, cum non modo adhuc sub iudice lis sit, uerum etiam quaedam fortassis ab una uel altera parte afferri queant, quibus ueritas erui magis ac confirmari possit, animo constitui meo illud, quod excitata *Nouella CXV. cap. III. et IV. mutatum*, plenius ac genuinis ex fundamentis inueſtigare, simul-

(b) Ex quibus tamen non omnes in singulis, sed alii in aliis capitibus cum Vinnio consentiunt. Ex nostratibus Jctis exactius cum Vinnio consentit MENCKENVS in *Tab. ad Pand. T. de inoff. test. p. 107. Tit. de lib. et posth. her. inst. p. 395. seq. T. de iniust. rupt. p. 396. seq. Tit. de bon. poss. contra tab. p. 452. seq.*

simulque id ex instituto dare operam, ut tota ac diffusa controuersia, quae multis ne quidem satis cognita, nedum recte decisa uideatur, facili ac perspicua ratione tractetur, atque adeo pro uirili tentare, an una, quod aiunt, fidelia duo possint parietes dealbari, ut difficilis controuersia et tota penitusque cognoscatur, et recte solideque decidatur.

§. V. Quem scopum ut feliciter assequamur, hoc ordine procedemus, ut (1. textum ipsum Nouellae, ceu fundamentum dissertationis afferamus, eumque in suas partes diuidamus: (2. de ordine disceptandi dispiciamus: (3. disceptationem ipsam instituamus.

Ordo tractandi in genere.

§. VI. Quod primo loco ad Caput III. Nouellae CXV. attinet, illud commode in tres partes diuidi potest, quarum prima ipsam dispositionem circa liberorum praeritionem uel exheredationem continet, uerbis, quae

Textus Cap. 3. Nov. 115. in tres partes diuisus.

secundum uersionem uulgatam ita se habent: *Aliud*

Pars. 1.

quoque capitulum praesenti legi addendum esse per speximus. Sancimus igitur, non licere penitus patri uel matri, uel uel auiae, proauo uel proauiae, suum filium uel filiam, uel caeteros liberos praeterire, aut exheredes in suo facere testamento, nec si per quamlibet donationem, uel legatum, uel fideicommissum, uel alium quemcumque modum eis dederit legibus debitam portionem: nisi forsitan probabuntur ingrati, et ipsas nominatim ingratis uel

Pars 2.

excipit altera pars, quae circa causas ingratitudinis, seu ob quas exhereditatio uel praeteritio iuste fit, disponit, his uerbis: Sed quia causas, ex quibus ingrati liberi debeat iudicari, in diuersis legibus dispersas et non aperte declaratas inuenimus; quarum aliquae nec dignae

Pars 3.

nobis ad ingratitudinem uisae sunt; aliquae uero, cum essent dignae, praetermissae sunt: ideo necessarium esse perspeximus, eas nominatim praesenti lege comprehendere: ut praeter ipsas nulli liceat ex alia lege ingratitudinis causas opponere, nisi quae in huius constitutionis serie continentur. Causas autem iustas ingratitudinis has esse decernimus. Si quis etc. etc. Denique Tertia pars effectum utriusque partis prioris et dispositionis continet, uerbis ultimis: Sive igitur omnes memoratas ingratitudinis causas, siue certas ex his, siue unamquamlibet parentes in testamento suo inseruerint, et scripti heredes nominatam uel nominatas causas, uel unam ex his ueram esse monstrauerint, testamentum suam habere firmitatem decernimus. Si autem haec obseruata non fuerint, nullum exheredatis liberis praedictum generari: sed quantum ad institutionem hereditatem pertinet, testamento euacuato, ad parentum hereditatem liberos tanquam ab intestato ex aequa parte peruenire, ne liberi falsis accusationibus condemnentur, uel aliquam circumscriptionem in parentum substantia patiantur. Si uero contigerit in quibusdam talibus testamentis quaedam legata uel fideicommissa aut libertates, aut tutorum donationes relinqui, uel quaelibet alia capitula concessa legibus nominari: ea omnia iubemus adimpleri et dari illis, quibus fuerint decreta, et tanquam in hoc non rescissum obtineat testamentum.

Textus
Cap. 4. similiter in tres partes diuiditur.

Pars 1.

§. VII. Similiter caput IV. quo de parentum praeteritione aut exheredatione agitur, in tres partes commode diuidi potest, quarum prima circa ipsam quoque parentum praeteritionem uel exheredationem disponit, his uerbis: Iustum autem perspeximus et e contrario de libero-

liberorum testamentis haec eadem cum aliqua distinctione disponere. Sancimus itaque, non licere liberis parentes suos praeterire, aut quolibet modo a rebus propriis, in quibus habent testandi licentiam, eos omnino alienare: nisi causas, quas enumerauimus, in suis testamentis specialiter nominauerint. Altera pars similiter causarum, ob quas parentes a liberis praeteriri uel exheredari possunt, enarrationem continet, uerbis: *Has autem esse decernimus. Si parentes ad interitum uitae liberos suos tradiderunt, etc. etc.* Tertia pars effectum complectitur, ut in capite praecedenti, uerbis ultimis: *Si tales igitur causas, uel certas, aut unam ex his liberis suis testamentis inscripserint, et scripti ab eisdem heredes aut omnes, aut certas, aut unam ex his probauerint: testamentum in sua firmitate manere praecipimus. Si autem haec omnia non fuerint obseruata, nullam uim huiusmodi testamentum, quantum ad institutionem heredum habere sancimus: sed rescisso testamento eis, qui ab intestato ad hereditatem defuncti uocantur, res eius dari disponimus: legatis uidelicet uel fideicommissis, et libertatibus, et tutorum dationibus, seu aliis capitulis, sicut superius dictum est, suam obtinentibus firmitatem. Si quid autem pro legatis, siue fideicommissis et libertatibus, et tutorum dationibus, aut quibuslibet aliis capitulis, in aliis legibus inuentum fuerit huius constitutioni contrarium, hoc nullo modo uolumus obtinere. Et haec quidem exheredationis aut praeteritionis poenae, quantum ad ingratitudinis causas, contra praedictas personas statuendae sunt: si quae autem ex his inter crimina reputantur, eorum auctores etiam alias poenas sentiant legibus definitas.*

De ordine
discipulandi,
sic ut
(z. capita
non contro-
uersa fecer-
nantur.

§. VIII. Iam ut retro uestigia legamus, ultima uerba capituli IV. quae de aliis poenis quam exheredationis uel praeteritionis agunt, quamquam tam tale patent, ut non solum ad exheredationem uel praeteritionem parentum, uerum etiam ad liberorum pertineant, atque adeo uim suam retro ad caput quoque III. extendant, nec negari possit, ea ad effectum eorum, quae de parentum pariter ac liberorum exheredatione uel praeteritione constituta sunt, suo modo pertinere: tamen in praesenti parum de illis erimus solliciti. Nam cum illis nihil noui insit, sed quaedam tantum dubij cuiusdam remotio, quod legenti nouellam in propositis capitulis suboriri poterat, an sc. qui ob iustam causam exheredatus uel praeteritus esset, etiam praeter exheredationem uel praeteritionem, quae iam poenae loco haberi poterat, poena deberet affici, quae legibus in illud delictum, quod exheredationem uel praeteritionem meruisset, constituta esset? Tantum abest, ut cum dubij istius remotio clara atque perspicua sit, aliquis de collisione iuris ueteris cum nouo conquerendi, de limitibusque noui iuris, maxime cum I. ueteri nunquam aliud obtinuerit, disputandi causam nanciscatur, ut potius illares per se pateat atque clara sit, atque inde etiam non magnas lites inter Doctores excitauerit, quarum in praesens ratio haberi debeat. Idem dicendum de uerbis circa finem d. cap. III. quibus Imperator declarat, si quid pro legatis uel fideicommissis, libertatibus, tutorum dationibus, aut quibuslibet aliis capitulis testamentorum, in aliis legibus inuentum fuerit nouellae iij. cap. 3. et 4. contrarium, id se uelle nullo modo obtinere. Nam cum natura iuris noui sit, ut uetus, si ei contrarium sit, tol-

tollat, non opus erat haecce addere, quae iam ex illis, quae praecedentibus Imperator disposuerat, sua natura sequebantur.

§. IX. Restat ergo, ut ad reliqua oculos animum- (β. Ratio procedendi in capitibus controuersis inuestigetur.) que intendamus. Et cum quartum quidem caput controuersae Nouellae ad similitudinem capitis tertii scriptum sit, et quod prius de liberis constitutum, id postea ad parentes suo modo applicatum, per se patet, primum de capite tertio et liberis, deinde de capite quarto et parentibus agendum esse. Sed quid primum de liberis agemus? illud, quod ante dixi. Videndum, quid circa exheredationem uel praeteritionem eorum mutatum sit. Quae res omnem statum controuersiae continet, sed in solle, quod aiunt, et uerbis obscurioribus, quae explananda et declaranda sunt. Declarari autem non melius possunt, quam si una quaestio in plures diducatur. Neque sufficere uidentur tot quaestiones, quot partes capitis 3. fecimus. Nam pars prima plures controuersias continet, quarum singulae singulas quaestiones postulant. Loquitur enim de exheredatione, loquitur de praeteritione, loquitur de patre, loquitur de matre, aliisque adscendentibus maternis, et in uniuersum, si illa pars prima, uti supra relata est, penitus inspicitur, continet (1. regulam, uerbis: *Sancimus igitur, non licere penitus patri uel matri, auo uel auiae, proauo uel proauiae, suum filium uel filiam, uel caeteros liberos praeterire, aut exheredes in suo facere testamento*: (2. Ampliationem, uerbis sequentibus: *nec si per quamlibet donationem uel legatum, uel fideicommissum, uel alium quemcunque modum eis dederit legibus debitam portionem*: (3. Limitationem, uerbis ultimis: *nisi forsitan probabuntur*

ingrati, et ipsas nominatim ingratitudinibus causas parentes suo inseruerint testamento. An ergo circa primam partem tres quaestiones faciemus, ut quaeramus, quid in *regula*, quid in *ampliacione*, quid in *limitacione* mutatum sit? Enim vero ante omnia *Ius Vetus* inuestigabimus, cum non solum sine eius cognitione ad iuris noui intelligentiam perueniri non possit, sed etiam illo cognito fieri possit, ut quo ordine in enodando interpretandoque iure nouo procedendum nobis sit, clarius intelligamus. Et cum eam ad rem, quam aggressi sumus, funditus exhauriendam unius dissertationis limites nimis angusti fore uideantur, tractationem in plures dissertationes diuidemus, et hac quidem prima circa solum *Ius Vetus* occupabimur. Atque hoc *Ius uetus* cum duplicis generis sit, alterum *in specie dictum*, quod ante Iustinianum obtinuit, alterum *recentius*, quod à Iustiniano introductum, et respectu illius iuris, quod ante Iustinianum obtinuit, *uetus*, respectu eius, quod ab eodem Iustiniano nouissime per Nou. 115. introductum, *ueteri* appellari potest et solet: Inde primum de *iure ueteri* specialiter dicto, deinde de *iure medio* dispiciemus.

Ius uetus
duplex:
uetus et
recentius.

De iure ueteri specialiter dicto.

§. X. *Ius uetus* specialiter dictam rursus uel *Ciuile* est in *specie dictum*, uel *Praetorium*. Vtrumque circa *exheredationem* uel *praeteritionem* liberorum plures inter liberos distinctiones, atque adeo regulam exheredationis uel praeteritionis (c) plus quam unam continet.

Pri-

(c) Differt exheredatio à praeteritione non tam commemoratione personae alicuius, quam expressa ab hereditate exclusionem, seu uerbo *exheredare*, seu simili facta. Nam et cum filius tanquam ingratus memoratur, et alius mox heres in-

Primum distinguit inter liberos suos et emancipatos, utrosque uel masculos uel feminas, uel primi uel ulterioris gradus. De liberis suis, iisque masculis et primi gradus, regula est, eos a patre exheredari nominatim (d) posse, praeteriri non posse, I. tam Ciuili, quam Praetorio. pr. i. §. 2. et 3. I. de exhered. lib. Effectus regulae est, ut si filius suus nominatim exheredatus, testamentum ualeat atque subsistat, sin est praeteritus aut inter caeteros exheredatus, (e) testamentum sit ipso iure nullum, utramque I. tam Ciuili, quam Praetorio. (f) d. pr. I. de exher. lib. i. l. 2. l. 17. l. 30. D. de ininst. rupt. irrit. l. 7. l. 30. de lib. et posth. De feminis suis et primi gradus, (g) uel aliis liberis suis ulterioris gradus, cuiuscunque

Regula 1.

Regula 2.

B 2

sexus

instituitur, u. c. Quoniam filius meus Caius ingratus erga me fuit, Sempronium heredem instituo, praeteritio non exhereditatio est: et cum persona inter caeteros exheredatur, u. c. filius meus Caius heres esto, reliqui exheredes sunt, exhereditatio non praeteritio est.

(d) Nominatim exhereditatio fit, quando persona exheredanda nominatur, seu nomine proprio, u. c. Filius meus Caius exheres esto: seu appellativo, eoque uel nudo, u. c. filius meus exheres esto, si testator non plus quam unum filium habet: uel cum additamento discretiue, u. c. filius meus natu maior exheres esto. pr. I. de exher. lib. i. l. 2. D. de lib. & posth.

(e) Nominatim factae exheredationi opponitur exhereditatio, quae in folle seu inter caeteros fit, formula, quam modo dixi: Titius filius meus heres esto, reliqui exheredes sunt, quae omnes reliqui, qui eo gradu inter liberos sunt, ut uel heredes scribendi, uel exheredandi sint, comprehenduntur.

(f) Id est Praetor exheredito contra ius ciuile non succurrit, cuius benignum officium alias circa exheredatos uel praeteritos liberos quoque maximopere conspicuum est.

(g) Id est filiabus suis.

sexus (h) regula est, eos iure Civili praeteriri posse, I. Praetorio non posse, (i) sed ad minimum inter caeteros exheredandos esse. d. pr. i. §. 3. I. de exb. lib. l. 1. pr. §. 1. de bon. poss. contr. tab. l. f. pr. C. de lib. praet. vel exb. §. 12. I. de her. quae ab intest. Effectus regulae est, ut I. Civili testamentum subsistat valeatque, sed praeteriti ius accrescendi habeant, quo scriptis heredibus pro certa portione (k) accrescunt, numerumque heredum augent, I. Praetorio si praedicti liberi sui inter caeteros exheredati non fuerint, Praetor ipsis contra tabulas testamenti bonorum possessionem largiatur (l) dd. II. u. VINN. ad d. pr. I. de exb. lib. n. 2. 3. 4. De emancipatis liberis (m) regula est, eos praeteriri iure Civili posse, iure Prae-

Regula 3.

- (h) Id est nepotibus neptibusue, vel pronepotibus proneptibusue, et sic deinceps, ex filio, non ex filia, ex qua sui nepotes neptesue etc. nasci non possunt, cum liberi ex ea nati ad familiam mariti pertineant.
- (i) Obserua, I. Civili omnes liberos, cuiuscunque sexus uel gradus, praeteriri posse, praeter filium suum: I. Praetorio neminem, qui est in numero liberorum, cuiuscunque sexus uel gradus, praeteriri posse, modo si posthumus sit, tempore mortis testatoris in utero sit. Nam cum illi qui non fuit in utero, querela inofficiosi tribuatur in l. 6. de inoff. test. ea uero non competat, si aliud remedium iuris, et in primis bonorum possessio contra tabulas, suppetat, inde colligitur, talem posthumum, qui in utero non fuit, praeteriri I. etiam Praetorio posse.
- (k) Puta suis heredibus in partem uirilem, extraneis in partem dimidiam. ULPIAN. t. 22, §. 17. CAIVS l. 2. t. 3. §. 2. Add. VINNIVS ad pr. I. de exb. lib. n. 3.
- (l) Diff. BACHOVIVS ad pr. I. de exb. lib. in f. sed contra claros textus.
- (m) Emancipati opponuntur suis, licet tertii generis liberi dentur, qui sunt in potestate, sed non sui, quia non proximo

Prætorio non posse, sed filios nominatim, filias caeterasque per virilem sexum descendentes personas utriusque sexus, ad minimum inter caeteros exheredandos esse. §. 3. i. pr. l. de ex. lib. l. 6. §. 1. de bon. poss. Effectus regulæ est, ut si filius nominatim, filiae caeteræque per virilem sexum descendentes personæ utriusque sexus, uel nominatim, uel inter caeteros exheredatae non fuerint, Prætor ipsis bonorum possessionem contra tabulas concedat. dd. l. i. l. 4. D. de bon. poss. contr. tab. Hoc amplius distinguitur inter liberos natos et posthumos, seu inter liberos ante testamentum factum et post illud existentes, qui posteriores posthumi appellantur, et sunt uel naturaliter tales, qui post testamentum, et maxime post mortem patris, nascuntur, uel ciuilitèr, qui uel per adoptionem liberi fiunt, uel natura liberi sunt, sed post testamentum sui heredes quasi agnascuntur, succedendo in locum eorum, qui tempore testamenti conditi sui heredes fuerunt. §. 2. 4. l. de exher. lib. i. §. 2. l. de hered. quæ ab intest. l. 13. D. de iniust. rupt. irrit. Ad liberos

B 3

natos

gradu in potestate sunt, sed alios proximiori gradu præ se habent, u. c. nepotes, quorum pater simul in potestate aui est. Sed horum nulla in præsens ratio habetur, quia successio ad proximum gradum deuoluitur, nec liberis legitima debetur, nisi qui proximo gradu, seu natura, seu iure repræsentationis constituti sunt. Vnde hic in uniuersum supponendum, si de liberis secundi uel ulterioris, aut cuiuscunque gradus dicatur, eos præteriri non posse, exheredari nominatim uel inter caeteros posse, semper proximum gradum subintelligi, id est, ut liberi, de quibus sermo, nullum alium præ se habeant, qui testatorem proximiori gradu contingat, (nec hereditatem uel bonorum possessionem ad se delatam respuat) licet ipsi non primo, sed secundo, uel tertio aut ulteriori gradu constituti sint.

Reg. 4.

natos seu ante testamentum existentes praedictae regulae pertinent. De posthumis tam naturaliter, quam civiliter talibus, speciatimque de posthumis suis, primi gradus et masculis, regula est, eos exheredari nominatim posse, inter caeteros exheredari vel praeteriri non posse, §. tam Civili quam Praetorio. §. 1. 2. §. de exher. lib. l. 29. §. 12. 13. D. de lib. et post. h. l. 17. de iust. rupt. irr. Effectus regulae est, ut si posthumus suus masculus et primi gradus, hoc est filius suus posthumus, praeteritus, vel nominatim exheredatus fuerit, agnascendo uel quasi rumpat testamentum, totumque infirmet. dd. h. (n) De

Reg. 5.

posthumis suis primi gradus feminis regula est: eas praeteriri non posse, exheredari inter caeteros posse, modo ipsis aliquid legatur, ne per oblivionem (o) praeteritae esse videantur, idque non demum Praetorio, sed ipso Civilis iure. §. 1. §. de ex. lib. ULPIAN. fragm. t. 22. §. 21. Effectus regulae est, ut si femina posthuma sua et primi gradus, hoc est filia sua posthuma praeterita, vel non inter caeteros relicto legato exheredata fuerit, agnascendo uel quasi ut masculus posthumus suus, rumpat testamentum, illudque penitus infirmet (p) d. §. 1. et 2. §. de

(n) Obserua differentiam inter natum filium et posthumum praeteritum uel non rite exheredatum. Ille testamentum reddit ipso iure nullum, seu ab initio ualere impedit; hic rumpit testamentum, quod ab initio ualet. Ratio differentiae est, quia incertum est, an posthumus nasciturus sit.

(o) Quae obliuio in liberis natis cessat, quoniam hi obuersantur oculis, uel etiam absentes non ita facile memoria excidunt, ac filia, quae in utero matris est, saepe etiam, quod sit, ignoratur, quae est secunda inter natos liberos et posthumos differentia.

(p) Non ius accrescendi tantum habeat, uel B. P. contra tab.

de *exh. lib.* De posthumis suis ulterioris gradus regula est, Reg. 6.

eos praeteriri non posse, sed masculos nominatim, feminas inter caeteros (¶) adiecto legato exheredari posse, idque non demum Praetorio, sed ipso Civili iure, d. §. 1. 2.

de *exh. lib.* ULPIAN. t. 22. §. 21. 22. Effectus regulae est, ut si posthumi sui ulterioris gradus, id est nepotes, pronepotes, et sic deinceps per virilem sexum descendentes posthumi praeteriti, uel masculi non nominatim, feminae ad minimum inter caeteros cum legato, exheredati uel exheredatae fuerint, agnascendo uel quasi testamentum rumpant, penitusque infirmant. d. §. 1. 2.

¶ de *exher. lib.* De posthumis extraneis regula est, eos Reg. 7.

¶ Civili praeteriri posse, ¶ Praetorio exheredari masculos nominatim, feminas inter caeteros adiecto legato, posse, d. §. 1. 2. §. 3. ¶ de *exh. lib.* Effectus regulae est, ut si posthumi extranei, uel posthumae extraneae praeteriti

prae-

consequatur, ut filia nata praeterita, quae est *tertia* differentia inter liberos natos et postumos. Ratio differentiae in fauore posthumorum sita est, maxime cum iidem mereri exheredationem uel praeteritionem non possint.

(9) Observa differentiam inter nepotes postumos et neptes postumas, quod illi nominatim exheredari debent, haec inter ceteros exheredari possunt, cum tamen nati nepotes cum neptibus natis eodem iure utantur, sic ut indistincte praeteriti praeteritane §. Ciu. ius accrescendi habeant, §. Praet. B. P. c. t. consequantur. Ratio differentiae in eo sita esse uidetur, quod sciri non possit, nepos an neptis posthuma nascitura sit, qui si indistincte inter caeteros, licet cum legato, exheredarentur, incertum foret, annon pater potius de nepte exheredanda cogitauerit, quam de nepote, familiae propagatore. Alii ingenue fatentur, se eius reirationem solidam ignorare. v. VINN. ad §. 1. ¶ de *exh. lib.* n. 4.

praeteritaevae, uel non sic uti dictum, exheredati exheredatavae fuerint, non rumpant testamentum, sed bonorum possessionem c. t. a Praetore consequantur, modo tempore mortis testatoris concepti fuerint, (nec alios proximoris gradus ante se habuerint) u. c. ex filio emancipato praedefuncto, alioqui si post mortem demum testatoris concepti fuerint, (r) non nisi querelam inofficiosa habeant. *l. 3. de bon. poss. l. 6. de inoff. test.* Denique distinguitur inter liberos *naturales* et *adoptivos*, quorum de prioribus haecenus actum, de posterioribus peculiare regulas tradi necesse non est, cum quamdiu durat adoptio, adoptivi liberi naturalibus aequiparentur, atque adeo secundum regulas de illis traditas exheredari uel praeteriri possint uel non possint, postquam soluta adoptio, iidem nec Civili, nec Praetorio iure inter liberos connumerentur. *§. 4. §. de exher. lib.* Sed haec omnia, quae haecenus dicta, ad eam exheredationem liberorum, quae a patre uel adscendente paterno fit, pertinent. Nam cum mater liberos suos heredes non habeat, non magis, qua liberos habet in potestate, itemque adoptare sibi liberos ad eum effectum, ut eos in potestate habeat, non possit, *§. 10. §. 15. C. de adopt. l. 29. §. 3. D. de inoff. test.* non solum illa omnia, quae dicta, ad eam applicari non possunt, sed etiam praeterea observandum, matris praeteritionem esse loco exheredationis, atque adeo illam necesse non habere liberos nominatim

De exher.
uel praeterit.
liberorum a matre facta.

(r) Supponendi sunt termini habiles, puta quod filius uel nepos emancipatus a patre uel auo rite nec inique exheredatus, extraneusque heres institutus, deinde post obitum patris uel aui, deliberante herede scripto, nepos uel pronepos ex filio uel nepote exheredato conceptus fuit.

nam uel inter caeteros exheredare, sed eos praeterire possit, tam Ciuili, quam Praetorio iure. §. f. I. de exher.

lib. Idem dicendum de auo aliisque adscendentibus uel ab adscendentibus matris. matris. possint, nisi eos adoptione sibi legitimos quoque liberos effecerint. d. §. f. i. §. 4. I. de exher. lib.

§. XI. Sed haec omnia, quae hactenus de iure ueteri, Ius uetus declaratur, et effectu regularum, testamentorumque ac exheredationis uel praeteritionis ualiditate dicta sunt, illam interpretationem ac moderationem patiuntur, ut quamuis testamentum summo strictoque iure subsistat, adeo ut nec etiam rumpatur, nec data à Praetore contra tabulas bonorum possessione eneruetur, illud idem tamen, si non iusta exheredationis uel praeteritionis causa subit, quærela inofficiosi rescindatur, pr. I. de inoff. test. Vnde magna differentia inter *rite* et *iniste* seu *nec inique* factam exheredationem intercedit, quorum illud ad formam et existentiam exheredationis, hoc ad subsistentiam eiusdem pertinet. Neque infrequens in iure Ciuili est, ut aliquid ipso iure ualeat, sed ex postfacto officio iudicis euertatur. Cuius rei ab illis casibus, quando aliquid ab initio ipso iure nullum est, uel postea ipso iure euertitur, differentia obscura esse non potest, cum si quid ipso iure nullum est, uel ipso iure euertitur, nullitas uel annullatio non aequè à priuati arbitrio dependeat, (s) ac eo casu, quando quid ipso iure ualeat, sed suppeditato remedio querelae, uel alio rescinditur, quippe quo casu liberum illi est, cui remedium rescindendi competit, uelit

C

(s) Haec est una differentia, plures dantur in specie circa querelam nullitatis uel inofficiosi testam. rat. (1. praescriptionis, 2. contumaciae 3. legati, 4. transitionis hereditariae. BERGER. Ref. Laut. p. 127.

uelit uti illo remedio uel non, hoc effectu, ut ex illa facultate utendi remedio ius tertio non nascatur. Causae uero exheredationis uel praeteritionis iustae quae essent, l. ueteri adeo certum expeditumque non est, totumque negotium et causae approbatio inprimis dependisse ab arbitrio iudicis uidetur, id est à cognitione et decisione centumuirorum, ad quos causae testamentariae et hereditariae, speciatimque lites circa exheredationes uel praeteritiones liberorum uel parentum exortae pertinebant, ut uel ex l. 13. D. de inoff. testam. et l. 4. C. de lib. praet. colligere est. (t) Neque magis certum est de l. ueteri, utrum heres scriptus causam exheredationis uel praeteritionis, seu uno uerbo causam ingratitudinis probatam dare, an uero persona exheredata uel praeterita se non fuisse ingratam probare debeat, cum prius ex l. 22. l. 23. l. 30. pr. C. de inoff. testam. l. 10. C. de secund. nupt. posterius ex l. 28. C. de inoff. test. l. 14. §. 2. de lib. et postb. inferri posse uideatur. Enim uero si quid certi asserendum, unumque ex duobus eligendum, placet sententia CVIACII, quam ad Nou. 18. proposuit, heredem scriptum causam ingratitudinis probare debere, personam exheredatam uel praeteritam contra probare, se non fuisse ingratam, atque adeo falsitatem uel nullitatem causae ingratitudinis demonstrare posse. Illud interim certum, de l. ueteri necesse non esse, ut causa exheredationis uel praeteritionis specificè exprimat, sed sufficere, si persona exheredata uel praeterita generaliter in testamento memoretur ingrata fuisse, quod qui-

(t) Idem apparet ex VALER. MAX. l. 7. c. 7. n. 1. 2. ubi conceptis uerbis exempla refert testamentorum apud conuincitatos rescissorum.

quidem fieri tam necessarium est, ut si testator exheredatum uel praeteritum ingratum non uocauerit, hereditatem uel praeteritum uocare ius non sit, licet causas ingratitudinis probatas dare et uelit et possit. *d. l. 30. pr. C. de inoff. test.* Denique quod dixi, testamentum, in quo praeteritio uel exhereditatio rite sed inique facta, querela inofficiosi rescindi posse, accipiendum (1. nisi personae exheredatae uel praeteritae legatum uel fideicommissum relictum, aut aliquid mortis causa uel inter uiuos donatum sit, licet id legitimam portionem non expleat, nec fuerit adiectum, ut illa uiri boni arbitratu compleatur. §. 3. et 6. *I. de inoff. test.* (2. nisi aliud remedium iuris comperat, quo ad hereditatem uel eius partem perueniri possit: unde impubes arrogatus à querela inofficiosi remouetur, licet rite, sed inique exheredatus sit, quia quartam suam ex constitutione D. Pii habet, hoc est per conditionem ex lege consequi potest. §. 2. *I. l. 8. §. 15. D. de inoff. test.* Nam qui ne rite quidem exheredati sunt, illi multo magis à querela inofficiosi excluduntur, quia aut nullitatis querelam habent, aut bonorum possessionem contra tabulas petere possunt, secundum ea, quae §. praeced. fusius dicta sunt. (3. Nisi praescriptione quinquennali sublata fuerit, quae competiit, inofficiosi querela, *l. 36. §. 2. C. de inoff. test.* (4. Nisi persona exheredata uel praeterita ultimam uoluntatem testatoris expresse taciteue agnouerit, eoque querelae inofficiosi tacite renunciauerit, *l. 12. D. l. 35. §. 1. C. eod.* (5. Nisi eadem persona exheredata uel praeterita ante motam uel praeparatam querelam decesserit, *l. 6. §. f. l. 7. D. de inoff. test.* Vbi tamen sublimitatio atque exceptio obseruanda in nepote, in quem omissa à patre querela inofficiosi

ficiosi transmittitur, siquidem pater deliberante herede defunctus est. *l. 34. C. eod.* Quotiescunque uero inofficiosi testamenti querela competit, semper hunc effectum habet, ut totum testamentum, tam quod ad institutionem heredis, quam quod ad reliqua capita, infirmet, resque ad successionem ab intestato redigatur. *l. 13. l. 28. de inoff. test.*

Summa iuris
ueteris.

- §. XII. Summa ergo I. ueteris ad haecce capita redit: (1. Si *exheredatio rite* nec *inique*, id est secundum formam I. uel Ciuili uel Praetorio praescriptam, et iusta ex causa facta est, ualet testamentum tam Ciuili quam Praetorio iure, nec querela inofficiosi rescinditur: (2. Si *exheredatio facta rite* quidem, seu secundum formam, sed *inique*, seu non iusta ex causa, ualet quidem testamentum ab initio, sed ex postfacto querela inofficiosi rescinditur: (3. Si *exheredatio non rite* facta, siue *inique*, siue *non inique* facta sit, testamentum aut ipso iure ab initio nullum est, uel certe ex postfacto ipso iure euertitur, si exheredatio contra formam I. Ciuili praescriptam facta est, aut subsistit de I. Ciuili, sed à Praetore data contra tabulas bonorum possessione enervatur, si exheredatio contra formam I. Praetorio praescriptam facta est: (4. *Forma* exheredationis consistit in eo, quod alii liberi nominatim praecise, alii ad minimum inter caeteros exheredandi sunt, et hi quidem uel simpliciter, uel relicto ipsis legato, ne per obliuionem praeteriti esse uideantur: (5. *Discrimina liberorum* defumta sunt (a. à *sexu*, quo alii sunt *masculi*, aliae *feminae*, quibus effectu aequipollent masculi, qui à feminis descendunt: (b. à *potestate*, qua alii sunt *sui heredes*, alii *emancipati*: (y. à *natiuitate*, qua alii *naturales* liberi,

liberi, alii *adoptivi*, alii *nati*, alii *posthumi* sunt: (6. Si *praeteritio* facta à *patre*, testamentum est ipso iure nullum, si filius suus heres praeteritus: contra subsistit testamentum, sed ipso iure infirmatur per rptionem, si posthumus suus praeteritus, uel à Praetore data bonorum possessione contra tabulas enervatur, si emancipati uel alii extranei, nati uel posthumi, praeteriti. (7. Si *praeteritio* à *matre* facta, aequipollet exheredationi, hoc effectu, ut quos liberos praeterierit, eos *rite* exheredasse intelligatur, consequenterque ipsius testamentum ab initio ualeat, sed ex postfacto querela inofficiosi rescindatur, si praeteritio *inique*, id est non ex iusta causa exheredationis facta sit: (8. Vt mater liberos, sic etiam ascendentes materni praeterire descendentes ad effectum exheredationis possunt, nisi per adoptionem praeter naturales parentes etiam ciuiles effecti sint: (9. *Testamentum*, in quo exheredatio uel praeteritio facta, est uel ab initio *nullum*, quando suus heres primi gradus praeteritus, qui talis tempore facti testamenti iam existebat: uel ex postfacto *infirmatur*, idque uel *ipso iure*, eoque *Ciuili*, quando agnatione uel quasi posthumi sui heredis praeteriti rumpitur; uel *officio iudicis*, speciatimque uel *Praetoris*, quando ob neglectam formam à se praescriptam dat contra tabulas bonorum possessionem, uel *alterius iudicis*, quando testamentum ob rite sed inique factam exheredationem querela inofficiosi rescinditur. (10. Causae iustae exheredationis uel praeteritionis in incerto sunt, et potissimum ab arbitrio iudicis dependent, nec debent in testamento specificè exprimi, licet in eo exheredatus uel praeteritus generaliter ingratus uocatus esse debeat. (11. Eaedem causae a

- scriptis heredibus probari debent, sic ut exheredatae uel praeteritae personae reprobare causae nullitatem liceat.
12. Querela inofficiosi testamenti tunc demum competit, quando alio remedio ad hereditatem uel eius partem perueniri non potest, nec exheredatae uel in institutione praeteritae personae legatum uel fideicommissum relictum, aut aliquid mortis causa uel inter uiuos donatum, nec querela praescriptione, uel renunciatione, aut morte personae exheredatae uel praeteritae extincta.
13. Effectus querelae inofficiosi est, ut totum testamentum infirmetur.

Vfus cogniti
I. ueteris.

§. XIII. Neque uelim mireris, quare tantopere in iure ueteri enodando enucleandoque occupati fuerimus, cum tamen ipsi dixerimus, illud ius uetus specialiter dictum esse, quod aliud quoddam intermedium ius exceperit, quod et ipsum respectu nouissimi iuris per Nouellam introducti, uetus sit et dici possit, atq; adeo parum interesse uideatur, uetus ius illud cognitum fuerit, an non, cum idem illud per aliud intermedium ius mutatum sit. Nam licet mutatio negari non possit, tamen cum in eo quaestio uerferetur, quid quantumque mutatum sit, cum de ueteri iure per intermedium, tum de intermedio per nouissimum, facili negotio intelligitur, sine accurata iuris ueteris consideratione atque cognitione nec quid de ueteri iure per intermedium, nec quid de intermedio per nouissimum mutatum sit, accurate definiri posse. Atque inde omnino esse existimo, quod illud ipsum a tam multis parum accurate definitum fuerit, quod ipsis iuris ueteris tractatio atque cognitio taediosa nec ualde necessaria uideretur.

De iure in-
ter uetus et
Nouell. 115.
ius medio,

§. XIV. At enim uero nos uetera cum nouis coniungentes iam operam dabimus, ut cognito iure ueteri, quid de illo per intermedium mutatum sit, penitius intelligamus.

Habet

Habet hoc intermedium ius auctorem Iustinianum qui
 cum in *Cod. l. 4. de lib. praeter. uel exhered.* unam uel
 alteram inter liberos differentiam J. ueteri introductam
 fustulit, tum suam J. ueteris emendationem in *Instit. §.*
s. de exher. lib. repetiit. Nempe cum J. ueteri inter li-
 beros *masculus* et *feminas*, itemque *primi* uel *uterio-*
ris gradus, distingueretur, hoc effectu, ut soli masculi
 primi gradus sui que heredes J. *Ciuili* exheredandi nomi-
 natim essent, reliqui omnes praeteriri possent, J. uero Prae-
 torio exheredandi quidem etiam essent, sed sic, ut suffi-
 ceret, si *inter caeteros* exheredarentur, et si quidem
 posthumi uel posthumae essent, legatum acciperent, se-
 cundum ea, quae §. XI. pluribus dicta sunt: contra ea
 Iustinianus constituit, ut *masculorum feminarumque*, i-
 tem liberorum *primi uteriorisque gradus*, hoc est filiorum
 filiarumque, et caeterarum per uirilem sexum descenden-
 tium personarum utriusque sexus, una conditio unum-
 que ius esset, idque tam in *natis*, quam in *posthumis*,
 tamque in *sujs* quam *emancipatis* obrineret, ut omnes
nominatim exheredarentur. Quae quidem res non sic
 interpretanda est, quasi differentia omnis inter filios fi-
 liasque, nepotes nepesque, et sic deinceps, uel eti-
 am inter *natos* et *posthunos*, itemque inter *suos*
 et *emancipatos* sublata sit, sed ut ea tantum differentia
 cedere debeat, qua ob *sexum* uel *gradum* aut *suitatem*
 liberi quidam nominatim exheredari debebant, alii pla-
 ne praeteriri, uel J. Praetorio inter caeteros exheredari
 poterant, et posthumi quidem cum, reliqui sine legato.
 Vnde nec existimandum, quasi testamentum, in quo fi-
 liae nepotesque per uirilem sexum descendentes, qui ut
 dictum, J. Ciuili praeteriri, J. Praetorio inter caeteros ex-
 here-

(= Circa na-
 turales filias,
 caeterasque
 descenden-
 tes per uiri-
 lem sexum
 personas. u-
 triusque se-
 xus.

heredari poterant, praeteriti uel non nominatim exheredati, indistincte ipso iure nullum effectum sit, sed potius, quod ad effectum non *rite* factae exheredationis, ea iuris ueteris differentia permansit, ut alia testamenta ab initio ipso iure nulla essent, alia ex post factorumperentur, aut data bonorum possessione contra tabulas enervarentur, et tantum filiae caeteraeque per uirilem sexum descendentes personae utriusque sexus, nati uel posthumi, sui uel emancipati, filiis natis uel posthumis, suis uel emancipatis, circa testamenta parentum suorum infirmenda, et hereditatem auferendam, ut Imperator in supra alleg. §. 5. *J. de exher. lib.* loquitur, seu potius adhuc generalius circa effectum nullitatis uel infirmationis testamentorum a parentibus factorum, exaequantur. Item dicendum, si *rite*, sed *iniquae* testamentum factum, circa modum infirmandi tale testamentum, puta querelam inofficiosi testamenti, nihil quidquam mutatum esse. Sed nec existimandum, desisse praeteritionem matris loco exheredationis esse, maxime cum in *d. §. 5. J. de exhered. lib.* pariter ac in *l. 4. C. de lib. pract.* Imperator de filiabus nepotibusque suis uel *emancipatis* loquatur, quae locutio non magis in matrem quadrat, quam ea dici potest ius potestatis in liberos per illas Iustiniani leges uel ante accepisse.

§. Circa ad-
optiuas fili-
as aliasque
per uirilem
sexum quali
descenden-
tes personas
utriusque
sexus.

§. XV. Et haec tenus quidem de eo iure intermedio, quod circa liberos *in genere*, sed *directo* circa eorum exheredationem uel praeteritionem, et *hoc effectum* ut liberorum, de quibus agit, conditio melior reddetur, constitutum. Praeter hoc uero aliud quoddam adhuc ius ab Imper. Iustiniano in specie circa liberos ad-
opti-

optiuos introductum, quo principalis quidem respectus ad exheredationem uel praeteritionem liberorum non habetur, sed quod tamen per consequens ad illam quoque pertinet, unde eius iuris in *S. J. d. exher. lib. in f. mentio remissiuè facta est*. Nempe cum Imperator illa constitutione, quae supra allegata *leg. 4. C. de lib. pract.* continetur, in genere differentiam inter filios filiasque et caeteras utriusque sexus personas per uirilem sexum descendentes, circa exheredationem uel praeteritionem, secundum ea quae dicta, susulisset, aliud capitulum iuris, quod in specie ad liberos *adoptiuos* pertinebat, emendandum sibi sumisit, constitutione, quae in *l. 10. C. de adopt.* continetur. Nam cum olim liberi *adoptiu* indistincte in eorum, a quibus adoptabantur, potestatem transirent, patrique naturali, quamdiu constabat *adoptio*, loco extraneorum haberentur, adeo ut ne quidem a praetore liberorum numero, sed tantum cognatorum censerentur, post solutam uero *adoptionem* ius naturalium quidem liberorum, sed illud, quod a Praetore emancipatis tribuebatur, atque tunc demum reciperent, si uiuo adhuc patre naturali ab *adoptiuo* patre emanciparentur, ea re autem fieri posset, ut liberi in *adoptionem* dati utriusque patris, naturalis puta et *adoptiu*i, heredita e exciderent, siquidem mortuo patre naturali ab *adoptiuo* emanciparentur: Inde Iustinianus rei indignatione commotus differentiam inter *adoptionem* ab aliquo ascendente paterno uel materno factam, et eam, quae ab extraneo facta, introduxit, constituitque, ut in prioris generis *adoptione* tantum ius illud obrineret, in posterioris generis *adoptione* liberis *adoptiu*is ius successionis et omne aliud, quod in familia

D

patris

patris naturalis habuissent, saluum integrumque maneret. Ex hac vero iuris ueteris immutatione per consequens fuit, ut cum J. ueteri quiuis pater adoptiuus filium adoptiuum aut heredem instituire in testamento, aut nominatim exheredare debuerit, ea necessitas ex noua Iustiniani constitutione, *pr. ad l. 10. C. de adopt.* comprehensa, tantum auò uel proauò, paternò uel materno, qui nepotem uel pronepotem adoptauit, non autem extraneo patri adoptiuo incumbat. Qua ex re quamuis spectata tota constitutione et sine eius, liberis ab extraneo adoptatis nihil detrimenti accidat cum cessante necessitate exheredationis in parentibus adoptiuis, contra naturalibus parentibus aut scribere eos heredes, aut exheredes facere necesse sit: tamen proxime habito ad parentes adoptiuos respectu, liberorum adoptiuorum conditio circa exheredationem uel praeteritionem eamtenus deterior reddita est, quatenus pater adoptiuus, si extraneus est, eos expressè aut heredes aut exheredes scribere nullo obligationis uinculo adstringitur. Caeterum quamuis haec de liberis adoptiuis constitutio separatum ab illo iure, quod directò circa exheredationem uel praeteritionem liberorum, secundum ea, quae *§. praeter. dicta*, locum obtineat, nempe in *l. 10. C. de adopt.* eaque constitutione, qua illud ius primum introductum, ipsaque illa *l. 4. C. de lib. pr. aet.* quae eam continet, recentior, contra ea *§. 5. 7. de ex. lib.* quo illius iuris repetitio et confirmatio continetur, antiquior sit: tamen uis illius iuris circa exheredationem uel praeteritionem liberorum directò constituti ad hanc de adoptiuis liberis constitutionem ac emendationem quoque pertinet, hoc sensu et effectu, ut secundam distinctionem subintroductam liberi arrogati uel ab ascendente aliquo adoptati, quamdiu

curat

curat arrogatio uel adoptio, sine distinctione sexus uel gradus *nominatim* (a parentibus adoptiuis) exheredandi sint, ab extraneo adoptati, itemque tam arrogati quam adoptati post emancipationem, praeteriri tam J. Ciuili quam Praetorio possint.

§. XVI. Sed ut tanto dilucidius constet, quid quantumque de ueteri iure per intermedium mutatum sit, tantoque minus dubii de ea re supersit, cum ad ius nouissimum peruenerimus: iam adhuc amplius per easdem regulas eundem, quas de J. ueteri §. XI. tradidimus. Iure ergo *intermedio* circa liberos suos, eosque masculos et *primi gradus*, regula est et manet: eos exheredari a patre *nominatim* posse, praeteriri non posse, J. tam Ciuili quam Praetorio. Effectus regulae idem est, qui J. ueteri, ut si filius suus heres nominatim exheredatus est, testamentum ualeat, si uero idem praeteritus, uel inter caeteros exheredatus sit, testamentum ab initio sit ipso iure nullum, J. tam Ciuili, quam Praetorio. De feminis suis et *primi gradus*, uel aliis liberis suis *ulterioris gradus*, cuiuscunque sexus, regula est: eos aequae ac masculos suos *primi gradus*, *nominatim* exheredandos esse, nec amplius aut praeteriri, aut inter caeteros exheredari posse. Effectus regulae est, ut si filiae suae, uel caeterae per uirilem sexum descendentes personae utriusque sexus, sui heredes nominatim exheredatae fuerint, testamentum ualeat, si uero praeteritae uel inter caeteros exheredatae fuerint, testamentum ab initio sit ipso iure nullum, nec amplius personae praeteritae de J. Ciuili ius accrescendi habeant, de J. Praetorio bonorum possessionem contra tabulas nanciscantur. De emancipatis liberis regula est: eos praeteriri J. Ciuili nouo, uel inter caeteros exheredari non posse, sed *nominatim* exheredandos esse, et filios quidem de J. Praetorio,

Vtrumque ius intermedium declaratur, (z. per regulas.

Regula 1.

Regula 2.

Regula 3.

rio, filias caeterasque per uirilem sexum descendentes personarum utriusque sexus, de J. Ciuili nouo. Effectus regulae est, ut si emancipati liberi praeteriti, uel non nominatim sed inter caeteros exheredati fuerint, tam filii quam filiae, caeteraeque per uirilem sexum descendentes personae utriusque sexus, ad bonorum possessionem contra tabulas a Praetore admittantur, et filii quidem ex edicto Praetoris, filiae et reliquae personae ex lege ciuili noua, speciatimque ex constitutione Principis, ut adeo hoc elegans exemplum sit bonorum possessionis ex lege ciuili tributae, de cuius generis B.P. in T.D. *Ut ex legibus senatus consultis bonorum possidetur*, agitur. De posthumis iisq; suis, primi gradus et masculis, regula est et manet: eos exheredari nominatim posse, praeteriri uel inter caeteros exheredari non posse, J. tam Ciuili quam Praetorio. Effectus regulae idem est, qui de J. ueteri, ut si posthumus suus heres praeteritus uel inter caeteros exheredatus fuerit, agnascendo uel quasi rumpat testamentum, totumque infirmet. De posthumis suis primi gradus feminis, hoc est de filiabus posthumis suis heredibus regula est: eas praeteriri non posse, nec inter caeteros exheredari posse, licet legata acceperint, sed pariter ac masculos seu filios, nominatim exheredandas esse. Effectus regulae est, ut si filia posthuma sua heres praeterita, uel inter caeteros, licet cum legato, exheredata fuerit, ea agnascendo uel quasi, aequae ac filius posthumus suus heres praeteritus uel inter caeteros exheredatus, rumpat testamentum, totumque infirmet. De posthumis suis ulterioris gradus regula est: eos praeteriri non posse, nec inter caeteros, siue masculi sint, siue feminae, licet haec legata acceperint, exheredari posse, sed tam masculos, quam feminas nominatim exheredandos esse. Effectus regulae est, ut si posthuma

Reg. 4.

Reg. 5.

Reg. 6.

iure nullum sit, si liberi in potestate parentum naturalium post adoptionem permanerint, uel data a praetore bonorum possessione contra tabulas infirmetur, si post adoptionem a parentibus naturalibus emancipari fuerint. *a. §. 5. et 3. I. de exher. lib. pr. et §. 2. I. de adopt. l. 10. C. de adopt.*

(B. Per temperamentum de infirmatione testamenti per querelam inofficiosi.

§. XVII. Sed et hoc amplius specialiter uidendum, quomodo temperamentum supra §. XII. de I. ueteri traditum, se post nouum ius, quod hactenus intermedium diximus, et Iustiniano introductum, habeat, et quae inde summa capita ex tota doctrina iuris istius intermedii hactenus inuestigati resulent. Et cum iam ex iis, quae dicta, intellexerimus, non omne testamentum, in quo praeteritio uel exheredatio contra formam I. intermedio introductam facta, ipso iure esse nullum, sed aliquod perinde ac I. ueteri rumpi, aliquod data contra tabulas bonorum possessione infirmari, facili negotio id inde amplius colligitur, si I. intermedio testamentum, in quo praeteritio uel exheredatio *rite*, seu secundum formam facta, ualere, exheredatioque recte facta dicatur, idem illud testamentum, si exheredatio *ini-que*, seu ex causa non iusta, facta sit, querela inofficiosi posse infirmari. Quod tanto magis uerum est, quanto minus dici potest, Iustinianum quidquam circa *id inique*, seu circa causas, ex quibus iusta et in perpetuum ualitura exheredatio procedit, cum in allegata supra l. 4. C. de lib. praet. tum in §. 5. I. de exher. lib. quidquam mutasse, uel mutare propositum habuisse.

Summa iuris intermedii. Cap. I.

§. XVIII. Ex quibus omnibus haec in uniuersum summa capita iuris *intermedii* propeniunt: (1. Si exheredatio *rite*, id est secundum formam emendatam, id est partim auctam, partim confirmatam, *nec inique*, id est ex iusta causa facta, ualeat testamentum, nec querela inofficiosi rescin-

rescinditur: (2. Si exheredatio facta *rite* quidem, id est secundum formam emendatam, sed *inique*, seu non iusta ex causa, ualet quidem testamentum ab initio, sed ex postfacto querela inofficiosi rescinditur: (3. Si exheredatio non *rite*, seu contra formam emendatam, siue qua aucta ea est, siue qua confirmata, facta, siue *inique* facta sit, siue non *inique*, testamentum aut *ab initio ipso iure nullum est*, uel certe ex postfacto ipso iure euertitur, si exheredatio contra formam I. Ciuili ueteri praescriptam, nouoque I. Ciuili uel auctam uel confirmatam, facta est: aut *subsistit de I. Ciuili, sed a Praetore data contra tabulas bonorum possessione infirmatur*, si exheredatio contra formam I. Praetorio praescriptam, et I. Ciuili nouo auctam uel confirmatam, facta: (4. *Forma* exheredationis consistit in eo, quod omnes liberi, cuiuscunque sexus uel gradus sint, *nominati* sint, exheredandi, quod quatenus I. ueteri Ciuili uel Praetorio fieri non debebat, eatenus forma uetus aucta, quatenus fieri debebat, eatenus forma uetus confirmata est: (5. Differentia inter liberos intercedit (*a. r. potestatis*, qua alii sunt *sui heredes*, alii *emancipati*: (*b. r. naturalis*, qua alii sunt *naturales*, alii *adoptiui*, et hi uel *arrogati*, uel *adoptati* in specie; et hi rursus uel *ab adscendente* aliquo, uel *ab extraneo* adoptati: alii *nati* uel *liberi simpliciter*, alii *posthumi*: non r. *sexus* uel *gradus*: (6. Si praeteritis facta a patre, uel adscendente paterno, testamentum est *ipso iure nullum*, si filius uel filia, aut nepos neptisue, et sic deinceps, suus heres praeteritis fuit: Contra *subsistit* testamentum, sed *ipso iure per rptionem infirmatur*, si posthumus uel posthuma filius filiae, uel nepos neptisue, et sic deinceps, praeteritis: uel a Praetore data a bonorum possessione contra tabulas eperuatur, si liberi eman-

- emancipati uel alii extranei, nati uel posthumi, praeteriti: uel *nec ipso iure, nec officio iudicis infirmatur*, si liberi ab extraneo adoptati à patre adoptiuo praeteriti sunt: (7. *Praeteritio facta à matre* aequipollet exheredationi, hoc effectu, ut si praeterierit liberos cuiuscunque sexus uel gradus, eos *rite* exheredasse intelligatur, testamentumque ualeat, nec infirmetur, nisi querela inofficiosi, si *inter que*, seu non ex iusta causa exheredationis facta sit: (8. *Ubi mater* liberos, sic etiam ascendentes materni nepotes uel alios descendentes praeterire ad effectum exheredationis possunt, nisi per adoptionem ciuiles quoque parentes effecti sunt: (9. *Testamentum*, in quo exhereditatio uel praeteritio facta, est uel *ab initio nullam*, quando suus uel sua heres, seu primi, seu ulterioris gradus, praeteritus, qui talis iam tempore facti testamenti existebat: uel *ex postfacto infirmatur*, idque uel *ipso iure Civili*, quando agnatione uel quasi posthumi uel posthumae, sui suaeue heredis, cuiuscunque gradus, praeteriti praeteritaeue, rumpitur; uel *officio iudicis*, speciatimque uel *Praetoris*, quando ob neglectam formam, exheredationis à se praescriptam dat contra tabulas bonorum possessionem; uel *alterius iudicis*, quando testamentum ob rite quidem, sed inique factam exheredationem querela inofficiosi rescinditur: (10. *Causae iustae exheredationis uel praeteritionis* in incerto sunt, ut *I. ueteri* fuerunt, nec etiam illud mutatum, ut exheredatum uel praeteritum generaliter *in gratum* uocasse sufficiat, sine certae ingratitudinis speciei expressione: (11. *Eaedem causae* eadem ratione, qua *I. ueteri*, à scriptis heredibus probari debent, sic ut exheredata uel praeterita persona contra probare causae falsitatem possit: (12. *Querela inofficiosi testamenti* non aliter quam uti *I. ueteri*, competit, quando sc. alio remedio ad hereditatem uel eius partem ueniri non potest, nec exheredatae uel in institutione praeteritae personae legatum uel fideicommissum relictum, aut aliquid mortis causa uel inter uiuos donatum, nec querela praescriptione, uel renunciatione, aut morte personae exheredatae uel praeteritae extincta: (13. *Effectus querelae inofficiosi idem est*, qui *I. ueteri* fuit, ut totum testamentum, tam quod ad heredis institutionem, quam quod ad legata, fideicommissa uel alia capita, infirmetur.

Wittenberg, Diss., 1717

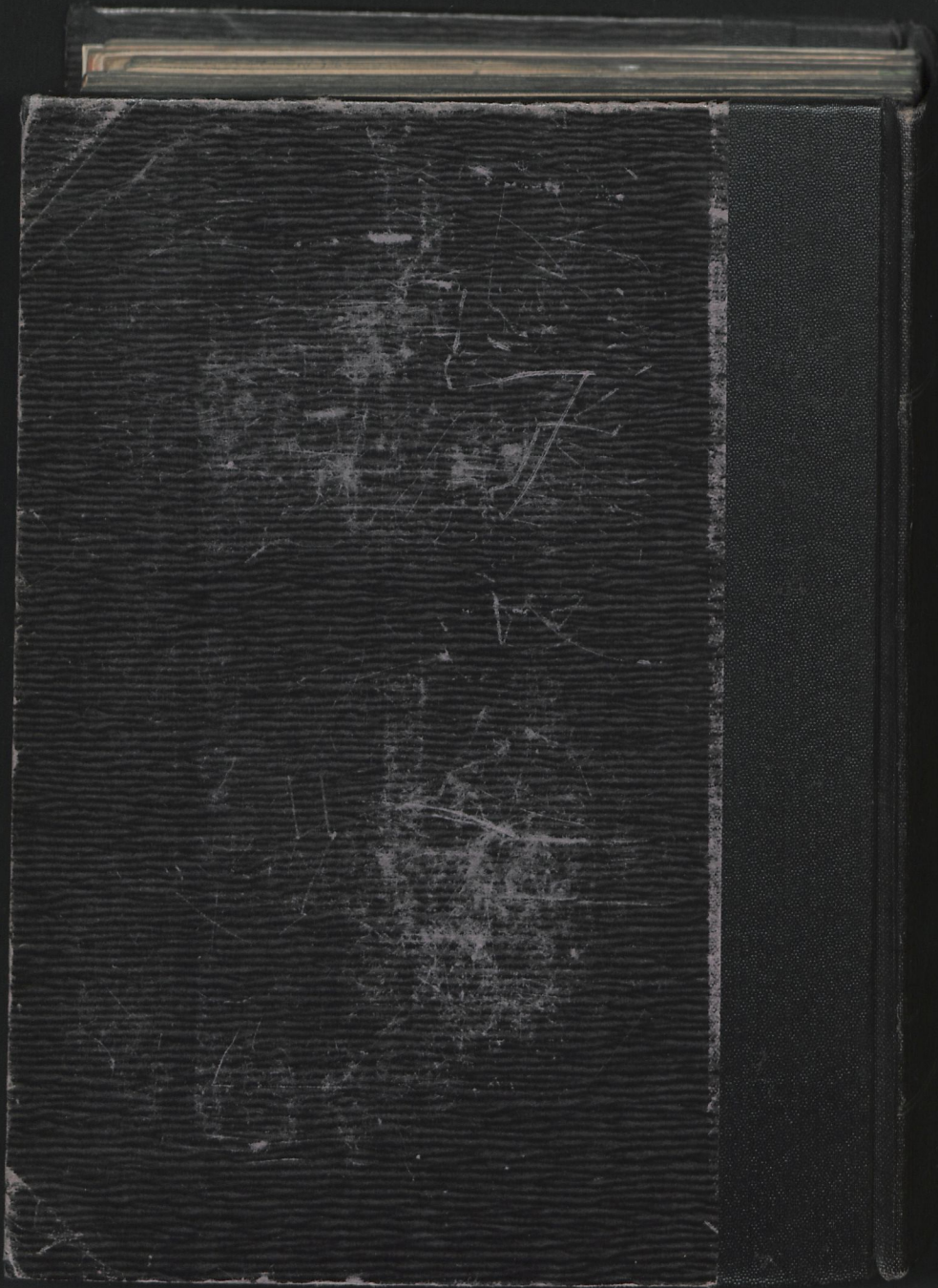
ULB Halle
005 841 755

3

W 17

B.I.G.

Farbkarte #13

7

Pr. 54. num. 16.

1717

15

12

Q. D. B. V.
DISSERTATIO IVRIS CIVILIS

DE
EO, QUOD MUTATVM NOVELLA CXV. c. III. ET IV.
CIRCA

EXHEREDATIONEM
PARENTVM PARITER
AC LIBRORVM

P. 256.

Wie Eltern ihre Kinder einander enterben können,
und wie weit es gültig sey/ oder nicht?

QVAM
PRAESES
IOANNESGODOFREDVS
HARTVNGIVS
PHIL. ET J. V. D. ET PROF. PVBL.
EXTRAORD.

PUBLICAE DISCEPTATIONI
SVBMITTIT
IN AVDITORIO ICTORVM
AD D. SEPTEMBR.
M DCCXVII.

VITENBERGAE
EX OFFICINA CHRIST. SCHROEDERI
ACAD. TYPOGR.

